EBÛ MUHAMMED ET-TEMÎMÎ

Bağdad'da yetişen fıkıh âlimlerinin en büyüklerinden. İsmi, Rızkullah bin Abdülvehhâb et-Temîmî el-Bağdâdî olup, künyesi Ebû Muhammed'dir. Hanbelî mezhebi âlimlerindendir. 401 (m. 1011) senesinde doğdu. 488 (m. 1095)de Cemâzil-evvel ayı ortalarında vefât etti. Namazını oğlu Ebü'l-Fadl kıldırdı ve halîfenin izni ile Bâb-ül-merâtib'de defnolundu.

Kur'ân-ı kerîmin kırâatini, Ebü'l-Hasen el-Hamâmî'den okudu. Ebü'l-Hasen İbn-ül-Mutîm'den, Ebû Ömer bin Mehdî ve başka büyük zâtlarla görüşüp sohbet etti. Kendilerinden ilim öğrendi. Tasavvufta, Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'den icâzet (diploma) aldı. Kendisinden de birçok kimseler ilim öğrenip istifâde etmişlerdir, İsmâil et-Temîmî, Ebû Sa'd bin el-Bağdâdî, İbn-i Nasır Muhammed bin Tâhir (r.aleyhim) kendisinden ilim öğrenen zâtlardan birkaçıdır.

Fıkıh, tefsîr, hadîs, ferâiz, lügat, edebiyat ve diğer ilimlerde derin âlim idi. Zamanında bulunan âlimlerin büyüğü, üstünü idi. İlmi, edebi ve ahlâkı gibi, sûreti de çok güzel idi. Herkese iyilik ederdi. Bunun için herkes tarafından sevilir, hürmet edilirdi.

İbn-i Ukayl diyor ki: "Her ilimde âlim olan Ebû Muhammed et-Temîmî (radıyallahü anh), kendilerinden ilim öğrendiğim hocaların en büyüğüdür. Zamanında bulunan âlimler arasında derecesi çok yüksek olup, onların en âlimi, efendisi idi. Ders okutmakta, insanlara va'z ve nasihatle Allahü teâlânın dînini anlatmakta ve başka üstünlüklere sâhib olmakta, Ahmed bin Hanbel hazretlerinin mezhebinde bulunan âlimlerin en ileri gelenlerinden idi. İbâresi ve görüşü keskin, yazısı ve fetvâsı çok kıymetli ve mu'teber idi. Va'zları çok güzel idi."

Câmi-i Mensûr'da va'z eder, fıkıh öğretir, fetvâ verirdi. Birçok insanlar kendisinden istifâde ederlerdi. Herkes, onun ilminden bir şeyler öğrenebilmek için uğraşırdı. Öyle ki, kendisinden va'z dinleyenler, fetvâ isteyenler ve fıkıh öğrenmek isteyenler, ayrı ayrı ders halkası meydana getirirlerdi. O da, bunların hepsi ile ayrı ayrı meşgûl olurdu. Bunlar ile olan meşgûliyeti bitince, Câmi-i Kasr'a gidip orada hadîs-i şerîf rivâyet ederdi.

Receb ve Şa'bân aylarında, arefe ve aşure günlerinde olmak üzere, her sene dört defa İmâm-ı Ahmed bin Hanbel hazretlerinin kabrini ziyârete giderdi. Orada bulunan ahâli, onun geleceği zaman toplanır, kendilerine va'z-ü nasihatte bulunmasını isterler, o da kabûl ederdi. Ebû Amir el-Abdevî (radıyallahü anh) diyor ki, "Rızkullah et-Temîmî (radıyallahü anh) âlimlerin üstünlerinden, zarif ve latîf bir zâttır. Büyüklüğünü anlatan hâdiseler, tatlı ve kıymetli sözleri çoktur. Ben onun hakkında hayırdan başka birşey bilmiyorum."

Ebû Ali bin Sekre (radıyallahü anh) diyor ki, "Ben Bağdad'da Ebû Muhammedet-Temîmî'nin benzeri ile karşılaşmadım. Onu zikretmekte, vasfını ve kemâlini anlatmakta ben âciz olduğumu bildiğim için, hakkında fazla söz söyleyemiyorum."

İbn-i Nasır (radıyallahü anh) diyor ki, "Yaşadığı müddetçe ağırbaşlı ve vekar sahibi idi. İstikâmet sahibi idi. Konuşmakta, söz söylemekte, va'z etmekte, sorulan suâllere hemen ve en güzel şekilde cevap vermekte ondan daha iyisini ve daha güzelini bilmiyorum. Irak'ta ve diğer İslâm beldelerinde övülmeye lâyık bir zât idi. Biz onun bir benzerini daha görmedik. Fıkıh âlimlerinin ve tasavvuf büyüklerinin önde gelenlerindendir. Çok ikram sahibi idi. Sonra gelenler arasında kadr-ü kıymeti çok yüksek oldu..."

İbn-i Neccâr (radıyallahü anh) târihinde, Hâfız İbni Cezvi'den, o da Talha bin Ali er-Râzî'den rivâyet etti. O şöyle anlattı: "Rü'yâmda Resûlullahı (aleyhisselâm) gördüm. Bir mescidin kıble tarafında oturuyordu. Üzerlerinde bir örtü vardı ve duvarda bir de kılınç asılı idi. Câmi, Bağdadlı cemâat ile dolu idi. Ebû Muhammed et-Temîmî hazretleri de orada idi ve dedi ki: "Yâ Resûlallah! Bizim için Allahü teâlâya duâ etmenizi istirhâm ederiz." Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) mübârek ellerini kaldırıp: "Yâ Rabbî! Bütün işlerimizde senden hüsn-i ihtiyâr, iyi ve güzel şeyleri tercih etmek isteriz. Sû-i ihtiyârdan, kötü şeyleri tercih etmekten sana sığınırız" diye duâ ettiler. Duâ ederken, Resûlallah efendimizin (aleyhisselâm) söylediklerini ben de tekrar ediyordum."

> Ebû Muhammed et-Temîmî'nin nesebi, Eshâb-ı Kirâmdan Abdullah-i Temîmî'ye dayanır. Bunun da oğlu Ukeyne'dir. Abdullah'ın ismi daha önce Abdül-lât idi. Oğlu ile birlikte müslüman oldular. Resûlullah efendimiz, onun ismini değiştirip Abdullah ismini verdiler ve İslâmiyeti öğrettiler. Daha sonra, oralarda bulunan insanlara dînin emirlerini öğretmesi için, Yemâme ve Bahreyn taraflarına gönderdiler. Gönderirken de şöyle duâ buyurdular: "Allahü teâlâ, kıyâmete kadar senin ve evlâdının kalblerinden, kin, düşmanlık, hıyânet, hile gibi kötü şeyleri çıkarsın." Hazreti Abdullah ve evlâdı, Resûlullah efendimizin (aleyhisselâm) bu duâsına tam lâyık oldu. Ebû Muhammed Abdülvehhâb et-Temîmî hazretleri de ceddînin ve diğer büyük zâtların bu güzel ahlâklarına tam uygun idi.

Ebû Muhammed et-Temîmî (radıyallahü anh) ba'zı eserler yazmıştır. Fıkha dâir te'lîf ettiği "Şerh-ül-irşâd" kitabı çok kıymetlidir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Zeylü Tabakât-ı Hanâbile cild-1, sh. 77

2) El-A'lâm cild-3, sh. 19

3) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 384

4) Esmâ-ül-müellifîn, cild-1, sh. 367